Xaydarova Mamura Irgashovna
O‘zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti dotsenti,
Jismoniy tarbiya, sport nazariyasi va uslubiyati kafedrasi katta o‘qituvchisi
E-mail: shaydarovami5@gmail.com

O‘ZBEKISTONDA OLIMPIYA HARAKATINING RIVOJLANISH TARIXI VA UNING TAHLILI

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15516401

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekistonda olimpiya harakatining rivojlanish davrlari, O‘zbekiston Milliy Olimpiya Qo‘mitasining tashkil topishi, maqsadi va vazifalari, O‘zbekiston sportchilarining Olimpiya o‘yinlari va xalqaro sport musobaqalarida ishtiroki va yutuqlari haqida batafsil ma’lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: olimpiya harakati, rivojlanish davrlari, o‘zbekiston milliy olimpiya qo‘mitasi, olimpiya o‘yinlari

Dolzarbligi. Zamonaviy Olimpiya o‘yinlarining asoschisi Pyer de Kuberten tomonidan ishlab chiqilgan olimpiya g‘oyalari, olimpiya ruhi va qadriyatlarining barhayotligi isbotlandi, sportning bugungi kunda insoniyat hayotidagi o‘rni va ahamiyati katta ekanligi tasdiqlandi. Bugungi kunda ma’naviy barkamol va jismoniy sog‘lom insonni tarbiyalashning muhim vositasiga aylangan sport olimpiya go‘yalari va olimpiya qadriyatlarini keng targib etishga xizmat qilmoqda.

Mustaqil O‘zbekistonda olimpiya harakatining tashkiliy tuzilmalari shakllandi. O‘zbekiston Respublikasi sportchilari Olimpiya o‘yinlari va xalqaro sport musobaqalarida mustaqil jamoa sifatida qatnashish huquqiga ega bo‘ldi. O'zbekiston Respublikasi mustaqil davlat sifatida xalqaro sport harakatida munosib o'rin egallashga bor imkoniyatlarini namoyon etmoqda.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston sportchilari ko‘pgina nufuzli xalqaro sport musobaqalarida faol ishtirok etib kelmoqdalar. O‘zbekiston sportchilarining Olimpiya, Osiyo, Paralimpiya o‘yinlaridagi g‘alabasi sharafiga O‘zbekiston Respublikasi Davlat madhiyasi yangraydi va Davlat bayrog‘i ko‘tariladi.

O‘zbekistonda olimpiya harakatining rivojlanishi ikki bosqichdan iborat va o‘ziga xos xususiyatlarga ega (1-jadval):

I. 1952-1992 yillarni o‘z ichiga olgan birinchi davrda mamlakatimiz olimpiya sporti 1991 yilgacha sobiq Ittifoq bo‘yicha amal qilgan hukmron tizimning bir qismi bo‘lib, yurtimiz bu masalada xalqaro maydonga mustaqil chiqish va o‘z imkoniyatlarini namoyon etish huquqiga ega bo‘lmagan. O'zbekiston sobiq Ittifoq davrida jahon sport hamjamiyatlariga a'zo bo'lmagan. Sharq va G‘arb mamlakatlari bilan sport aloqalar faqat sovet hukumati ruxsati va nazorati ostida o'tkazilgan.

II. 1992 yildan – hozirgi kungacha davom etib kelayotgan ikkinchi davrda mustaqil O‘zbekiston Respublikasida olimpiya harakatining tashkiliy tuzilmasi tarkib topdi, O‘zbekiston Milliy Olimpiya qo‘mitasi tashkil qilindi va xalqaro olimpiya harakatiga a’zo bo‘ldi. O‘zbekiston mustaqil davlat sifatida xalqaro sport harakatida munosib o'rin egallashga imkoniyatlar yaratildi.

Natija va muhokama. O‘zbekiston Milliy Olimpiya qo'mitasi (O‘zMOQ) 1992 yil 21 yanvarda tashkil etildi. Xalqaro Olimpiya Qo‘mitasi (XOQ)ning 1993 yil sentabrda Monakoda bo‘lib o‘tgan 101-sessiyasida O‘zbekiston Milliy Olimpiya Qo‘mitasi XOQ tomonidan tan olindi. XOQ xartiyasi asosida va jahon sport harakatining ilg‘or tajribalariga tayangan holda MOQ Nizomi ishlab chiqildi va qabul qilindi.

O‘zbekiston Milliy Olimpiya Qo‘mitasi – nodavlat notijorat tashkilot bo‘lib, uning asosiy vazifasi O‘zbekistonda olimpiya harakatini boshqarish va rivojlantirishdan iborat. O‘z MOQning asosiy ichki va tashqi vazifalarga ajratish mumkin, ular 2-jadvalda ko‘rsatilgan.

1-jadval

O‘zbekistonda olimpiya harakatining rivojlanish xususiyatlari

I - bosqich. 1952–1992 yy.	II- bosqich. 1992 – hozirgi davrgacha
O‘zbekiston sportchilari Olimpiya o‘yinlarida sobiq ittifoq terma jamoasi tarkibida ishtirok etgan.	Mustaqil O‘zbekistonda olimpiya harakatining tashkiliy tuzilmalari shakllandi: MOQ, O‘zOA va h.k.
O‘zbekiston sportchilarining sobiq ittifoq terma jamoasi tarkibidagi soni bir nechta nafar ishtirokchilar bilan chegaralangan.	O‘zbekiston Respublikasi terma jamoasining Olimpiya o‘yinlarida ishtiroki xalqaro olimpiya harakatining qoidalari asosida shakllandi.
Sobiq ittifoq markaziy organlari tomonidan tanlab olingan sportchilarsobiq ittifoq terma jamoasi tarkibiga kiritilgan.	O‘zbekiston Respublikasi sportchilari Olimpiya o‘yinlari va xalqaro sport musobaqalarida mustaqil jamoa sifatida qatnashish huquqiga ega bo‘ldi.
O‘zbekiston sportchilarining Olimpiya o‘yinlaridagi g‘alabasi sharafiga sobiq ittifoqi madhiyasi chalingan va qizil bayrog‘i ko‘tarilgan.	O‘zbekiston sportchilarining Olimpiya, Osiyo, Paralimpiya o‘yinlaridagi g‘alabasi sharafiga O‘zbekiston Respublikasi Davlat madhiyasi yangraydi va Davlat bayrog‘i ko‘tariladi.
O‘zbekistonda sobiq ittifoq davrida olimpiya g‘oyalarini targ‘ibot qilish ishlari yo‘lga qo‘yilmagan.	O‘zbekiston Respublikasida olimpizm, olimpiya ta’limi va olimpiya sport turlarini targ‘ibot qilish bo‘yicha markazlar tuzildi.

O‘z MOQ faoliyatining asosiy maqsadi: olimpiya harakati va havaskorlar sportini rivojlantirish, Olimpiya xartiyasi asosida mamlakatda olimpizm tamoyillarini himoya qilishga yordam berish, Olimpiya o‘yinlarida Respublika sportchilarining ishtirok etishini ta’minlashdan iborat.

O‘z MOQning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

O‘zbekistonda olimpiya harakatini rivojlantirish, olimpizm g‘oyalarini keng targ‘ib etish;

XOQ, Osiyo Olimpiya Kengashi, boshqa mamlakatlar milliy olimpiya qo‘mitalari, Xalqaro sport federatsiyalari va uyushmalari bilan hamkorlik qilish, XOQning “Olimpiya birdamligi” dasturida ishtirok etish;

Mamlakat terma jamoalari va sport zaxiralarini tayyorlashda davlat, jismoniy tarbiya va sport tashkilotlariga ko‘maklashish;

Respublika aholisini jismoniy va ma’naviy tarbiyalashga, jismoniy tarbiya va sport, milliy sport turlarini, nogironlar o‘rtasida sportni rivojlantirishni ta’minlash;

Yoshlarni boshqa mamlakatlar sportchilari bilan do‘stlik va birodarlikni mustahkamlash, musobaqalarda halol kurashish, raqibiga olijanoblik bilan munosabatda bo‘lish tamoyillari asosida tarbiyalash;

O‘zbekiston sportchilari yutuqlarini keng targ‘ib qilish;

Sport kadrlari o‘rtasida tajriba almashish, ular malakalarini oshirish uchun anjumanlar tashkil etish.

O‘zMOQ o‘z faoliyatini O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlariga, XOQning Olimpiya xartiyasiga, O‘zMOQ Nizomiga muvofiq amalga oshiradi. Nizomga ko'ra O‘zMOQ faoliyatini yurituvchi Ijroqo'm, a'zolari, Olimpiya akademiyasi va boshqa tuzilmalar tashkil etilgan edi.

O‘zMOQ tarkibi: O‘zMOQ prezidenti, bosh kotibi, vitse-prezidentlari va a’zolari; Olimpiya o‘yinlari dasturiga kiritilgan milliy sport federatsiyalari vakillari; noolimpiya sport turlari va milliy sport federatsiyalari vakillari; Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar sport tashkilotlari vakillari; Olimpiya o‘yinlari ishtirokchilari bo‘lgan sportchilar vakillaridan va boshqa alohida shaxslardan iboratdir.

2-jadval

O‘zbekiston Milliy olimpiya qo‘mitasining asosiy vazifalari

Ichki vazifalar	Tashqi vazifalar
O‘zbekistonda olimpiya harakatini Olimpiya xartiyasining asosiy tamoyillari asosida rivojlantirish	Xalqaro sport maydonida O‘zbekiston Respublikasi mavqeini oshirish va mustahkamlash
Respublika aholisining ma’naviy va jismoniy tarbiya ishlariga hissa qo‘shish	O‘zbekiston Respublika sport delegatsiyasini Olimpiya, Osiyo, Paralimpiya, Jahon yoshlar o‘yinlaridagi ishtirokini ta’minlab berish
O‘zbekistonda ommaviy jismoniy tarbiya va sport, milliy sport turlari, nogironlar sportini rivojlantirish	XOQ ning “Olimpiya hamkorligi” dasturida ishtirok etish, Osiyo olimpiya kengashi, XSF va MOQlar bilan aloqalarni rivojlantirish
Mamlakatimizda terma jamoalar va sport zahiralarini tayyorlashda davlat va jamoat tashkilotlariga yordam berish	Respublika sport federatsiyalari va sport tashkilotlariga xalqaro sport birlashmalari bilan hamkorlik ishlariga ko‘maklashish.
Yoshlarni xaqqoniy sport bellashuvi, xalqlar o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlik va do‘stlik ruhida tarbiyalash	MOQ vakolati doirasidagi masalalar bo‘yicha chet el firma va tashkilotlari bilan hamkorlik ishlarini yo‘lga qo‘yish.
O‘zbekistonda olimpizm, olimpiya ta’limi va olimpiya sport turlarini targ‘ibot qilish, sport kadrlarining malakasini oshirish va tajriba almashish bo‘yicha anjumanlar, seminarlar tashkil qilish.	Xalqaro sport tashkilotlarida O‘zbekiston olimpiya harakati va sport tashkilotlarining manfaatini himoya qilish.
Mamlakatimizda sportni rivojlantirish maqsadida homiylik jamg‘armalari va tashkilotlarni tuzishni qo‘llab- quvvatlash; sport faxriylari, murabbiylar, hakamlar manfaatlarini himoya qilish.	Xalqaro tashkilotlarga a’zo bo‘lish va ular bilan hamkorlik qilish; turli hudud va mamlakatlarning sport tashkilotlari bilan shartnoma tuzish.

O‘zMOQning rahbar organlari: Bosh assambleya, Ijroiya qo‘mita, hisoblanadi. Bosh assambleyalar oralig‘ida O‘zMOQ faoliyatiga Ijroiya qo‘mita rahbarlik qiladi. O‘zMOQning doimiy komissiyalari mavjud: Atletlar komissiyasi; Ayollar va sport komissiyasi; Sport va atrof-muhit komissiyasi. O‘zbekiston MOQ xuzurida Olimpiya akademiyasi tashkil etilgan. O‘zMOQ Nizomiga ko'ra uning ramzlari kiritilgan.

O'zbekiston MOQning birinchi prezidenti etib Obid Nazirov saylangan. MOQ vitse-prezidenti bo'lgan Sobir Ro'ziyev 1994 yilda O‘zMOQning ikkinchi prezidenti etib saylangan.

O‘zbekiston Respublikasi “Jismoniy tarbiya va sport to‘g‘risida”gi Qonunining (2015) 17-moddasi “O‘zbekiston olimpiya harakati. O‘zbekiston Milliy olimpiya qo‘mitasi”ga bag‘ishlangan.

O‘zbekiston Respublikasining “Jismoniy tarbiya va sport to‘g‘risida”gi Qonunning 17 -moddasi “O‘zbekiston olimpiya harakati. O‘zbekiston Milliy olimpiya qo‘mitasi”, deb nomlanadi. Unda O‘zbekiston Milliy olimpiya qo‘mitasining aniq vazifalari belgilangan, yani:

olimpiya harakati tamoyillarini ommalashtiradi, yuksak yutuqlarga erishiladigan sportni va ommaviy sportni rivojlantirishga ko‘maklashadi;

XOQ Olimpiya xartiyasiga muvofiq Olimpiya o‘yinlarida va XOQ boshchiligida o‘tkaziladigan boshqa xalqaro sport tadbirlarida O‘zbekiston Respublikasi nomidan ish yuritadi;

Sportchilarni Olimpiya o‘yinlarida va XOQ boshchiligida o‘tkaziladigan boshqa xalqaro sport tadbirlarida ishtirok etishga tayyorlashning zarur darajasini ta’minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirishda ishtirok etadi;

Sportda dopingning oldini olish hamda unga qarshi kurashishga, shuningdek jismoniy tarbiya va sport sohasida kamsitish va zo‘ravonlikning har qanday shakllari yuzaga kelishiga yo‘l qo‘ymaslikka ko‘maklashadi;

XOQ va O‘zMOQ olimpiya ramzlari, shiori, bayrog‘i, madhiyasidan, “olimpiya”, “olimpiada” nomlaridan foydalanishga bo‘lgan haquqlarini O‘zbekiston Respu-

blikasi hududida himoya qilish choralarini ta'minlaydi.

O'zbekiston olimpiya harakati Xalqaro olimpiya harakatining tarkibiy qismi bo'lib, uning maqsadi olimpiya harakati tamoyillarini ommalashtirish, jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga ko'maklashish, sport sohasida xalqaro hamkorlikni mustahkamlash, Olimpiya o'yinlarida va XOQ boshchiligida o'tkaziladigan boshqa xalqaro sport tadbirlarida ishtirok etishdan iboratdir.

O'zMOQ o'zining rasmiy anjumanlarida eng muhim masalalarni muhokama qilmoqda. Bunda rejalarini tasdiqlash, xalqaro olimpiya harakatida ishtirok etish, olimpiya g'oyalarini keng yoyish, sportchilarni Osiyo, jahon chempionatlari, xalqaro turnirlar va Olimpiya o'yinlariga tayyorlash bilan bog'liq masalalarni doimiy ravishda muhokama qilib bormoqda. Davlat O'zMOQ nizomida belgilangan maqsadlarini amalga oshirishiga har tomonlama ko'maklashgan holda O'zbekiston olimpiya harakatini tan oladi va qo'llab-quvvatlaydi. O'zMOQ o'z vakolatlarini maxsus vakolatli davlat organi, sport federatsiyalari va boshqa tashkilotlar bilan vakolatlarni ham amalga oshirishi mumkin. O'zMOQ Milliy olimpiya qo'mitalari assotsiatsiyasi – ANOK-ning teng huquqli a'zosidir.

O'zbekiston MOQ xodimlari, sport federatsiyalarning rahbarlari, mutaxassis olimlar va boshqa rasmiy kishilar XOQ joylashgan Lozzana va juda ko'p mamlakatlarning MOQ huzurida bo'lib, Kongresslar, sessiyalar va ilmiy anjumanlarda ishtirok etmoqda.

1996-yil sentabrda Toshkentda Olimpiya shon-shuhrati muzeyi ochildi. O'zbekiston Olimpiya shon-shuhrati muzeyida mamlakatimiz sport tarixi, olimpiya harakati, sportchilarning erishgan yutuqlari o'z ifodasini topdi.

Mustaqilikka erishilgandan so'ng jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratildi, sportchilarimizning Olimpiya, Osiyo o'yinlari, qit'a va jahon chempionatlarida, xalqaro turnirlarda ishtirok etishi ta'minlandi. "Hech bir narsa mamlakatni sport kabi tezda dunyoga mashhur qila olmaydi,"- degan Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov. Sportchilarimizning mustaqillik yillarida xalqaro maydonlarda erishgan g'alabalarini yurtboshimiz so'zlariga tasdiq sifatida misol qilish mumkin.

O'zbekiston sportchilari yozgi Olimpiya o'yinlarida. O'zbekiston terma jamoasining yozgi Olimpiya o'yinlarida mustaqil ishtiroki 1996 yilda boshlangan. (3-jadval).

XXVI yozgi Olimpiya o'yinlari 1996 yil 19 iyul – 4 avgust sanalarida Atlanta shahrida (AQSH) bo'lib o'tgan. Bu O'yinlarda dunyoning 197 mamlakatidan 10320 sportchi 26 ta sport turi bo'yicha 271 ta medallar komplekti uchun kurash olib borgan. O'zbekiston sportchilari dzyu-do bo'yicha Armen Bagdasarov kumush, boks bo'yicha Karim To'laganov bronza medallarini qo'lga kiritganlar. XXVI yozgi Olimpiya o'yinlarida O'zbekiston terma jamoasi 197 mamlakat orasida 58-o'rinni egallagan.

XXVII yozgi Olimpiya oyinlari 2000 yil 16-30 sentabrda Sidney shahrida (Avstraliya) bo'lib o'tgan.

XXVII Olimpiya o'yinlariga 199 davlatdan 10651 nafar sportchi qatnashib, ular 37 ta sport turi bo'yicha 300 ta medallar komplekti uchun bellashgan. Mamlakatimiz terma jamoasi tarkibidagi 77 nafar sportchi Olimpiya o'yinlari dasturining 13 sport turi bo'yicha musobaqalarda ishtirok etgan. Olimpiya o'yinlarida Muhammadqodir Abdullaev boks bo'yicha oltin, Artur Taymazov erkin kurash bo'yicha kumush, Rustam Saidov va Sergey Mixaylov boks bo'yicha bronza medallari sovrindori bo'lganlar. Olimpiya terma jamoamiz norasmiy umumjamoa hisobida 199 ta mamlakat orasida 41-o'rinni egallagan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «O'zbekiston Respublikasi sportchilarini Afina shahrida (Gretsiya) o'tkaziladigan XXVIII yozgi Olimpiya o'yinlarida (2004 y.) munosib ishtirok etishlarini ta'minlash to'g'risida»gi qarori 2004 yil 7 iyunda qabul qilingan.

XXVIII yozgi Olimpiya o'yinlarida mamlakatimizdan 69 nafar sportchi o'yinlar dasturiga kiritilgan sportning 37 turidan 15

3-jadval

XXXI yozgi Olimpiya o‘yinlarida medallar soni va umumjamoa natijalari

O‘rin	Davlatlar	Oltin	Kumush	Bronza	Jami
1	**AQSH**	**46**	**37**	**38**	**121**
2	**Buyuk Britaniya**	**27**	**23**	**17**	**67**
3	**Xitoy**	**26**	**18**	**26**	**70**
4	Rossiya	19	18	19	56
5	Germaniya	17	10	15	42
6	Yaponiya	12	8	21	41
7	Fransiya	10	18	14	42
8	Janubiy Koreya	9	3	9	21
9	Italiya	8	12	8	28
10	Avstraliya	8	11	10	29
11	Gollandiya	8	7	4	19
12	Vengriya	8	3	4	15
13	Braziliya	7	6	6	19
14	Ispaniya	7	4	6	17
15	Keniya	6	6	1	13
16	Yamayka	6	3	2	11
17	Xorvatiya	5	3	2	10
18	Kuba	5	2	4	11
19	Yangi Zellandiya	4	9	5	18
20	Kanada	4	3	15	22
21	**O‘zbekiston**	**4**	**2**	**7**	**13**

ta turi bo‘yicha musobaqalarda qatnashgan. O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan sport ustasi Artur Taymazov erkin kurash bo‘yicha Olimpiada chempioni bo‘lgan.

Olimpiya musobaqalarida yunon-rum kurashi bo‘yicha 74 kg vaznli sportchilar orasida Aleksandr Dokturashvili oltin medalga sazovor bo‘lgan. Erkin kurash bo‘yicha 96 kg vaznli sportchilar o‘rtasida Magamed Ibragimov kumush medal sovrindori bo‘lgan. Boks bo‘yicha O‘tkir Haydarov 81 kg, Bahodir Sultonov 51 kg vaznli boks ustalari o‘rtasida bronza medallariga sazovor bo‘lganlar.

XXVIII yozgi Olimpiya o‘yinlarida O‘zbekiston Respublikasi milliy olimpiya jamoasi 202 davlat o‘rtasida 34-o‘rinni egallagan. Mamlakatimiz vakillari norasmiy umumjamoa hisobida Sidney Olimpiadasiga nisbatan yetti, 1996-yilgi Atlantadagi o‘yinlarga nisbatan esa yigirma to‘rt pog‘ona yuqoriga ko‘tarilgan edilar. Bu Olimpiya o‘yinlari natijalari bo‘yicha O‘zbekiston sportchilari Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligi mamlakatlari o‘rtasida beshinchi, Markaziy Osiyoda esa birinchi o‘rinni egallagan.

XXX yozgi Olimpiya o‘yinlari 2012 yil 27 iyul - 16 avgust kunlari London shahrida (Angliya) bo‘lib o‘tgan. Olimpiya o‘yinlarida jahonning 205 davlatidan 10500 nafar sportchi 302 komplekt medallari uchun 26 sport turlari bo‘yicha musobaqalarda ishtirok etishdi. Olimpiya o‘yinlari davomida jami 44 ta jahon va 117 ta olimpiya rekordlari o‘rnatildi.

Olimpiya musobaqalarida O‘zbekiston sportchilaridan 4 nafari sovrindor, 14 nafari kuchli sakkizlikka kirgan. Olimpiya o‘yinlarida jahon chempioni Artur Taymazov uchinchi marta Olimpiada chempioni nomiga sazovor bo‘lgan, bronza medallar bilan taqdirlangan Rishod Sobirov (dzyudo), Abbos Atoyev (boks) yuksak mahorat va

4-jadval

O‘zbekiston sportchilarining yozgi va qishki Olimpiya o‘yinlaridagi natijalari

O‘yin	Yil	Shahar, mamlakat	Jami davlat	Jamoa tarkibi	Medallar turi va soni			O‘zR o‘rni
					olt	kum	br	
XXV	1992	Barselona, Ispaniya	169	17	3	1	-	MDH
XVII	1994	Lillexammer, Norv.	67	7	1	-	-	14
XXVI	1996	Atlanta, AQSH	197	76	-	1	1	58
XXVII	2000	Sidney, Avstraliya	199	77	1	1	2	41
XXVIII	2004	Afina, Gretsiya	202	69	2	1	2	34
XXIX	2008	Pekin, Xitoy	204	58	1	2	3	40
XXX	2012	London, Angliya	205	56	1	-	2	47
XXXI	2016	Rio-de-Janeyro, Braziliya	206	70	4	2	7	21
XXXII	2020	Tokio, Yaponiya	205	78	3	0	2	32
XXXIII	2024	Parij, Fransiya	206	90	8	2	3	13

5-jadval

XXXIII yozgi Olimpiya o‘yinlarida O‘zbekiston sportchilarining natijalari
Parij, Fransiya - 2024

Jamoalar	O’rin	oltin	kumush	bronza	Jami medal.
SSHA	1	40	44	42	126
Kitay	2	40	27	24	91
Yaponiya	3	20	12	12	45
Avstraliya	4	18	19	16	53
Uzbekistan	13	8	2	3	13

matonat namunasini ko‘rsatgan edilar.

O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 2012-yil 14 avgust kuni qabul qilingan “London shahrida bo‘lib o‘tgan XXX yozgi Olimpiada o‘yinlarida yuksak natijalarga erishgan sportchilarimizdan bir guruhini mukofotlash to‘g‘risida”gi farmoniga muvofiq, Vatanimiz sharafini munosib himoya qilgan sportchilar taqdirlandi.

Olimpiya o‘yinlarida erishgan yutuqlari bilan Vatanimizning xalqaro miqyosdagi obro‘-e’tibori va nufuzini oshirishga qo‘shgan katta hissasi uchun bronza medallari sohiblari bo‘lgan Rishod Sobirov “O‘zbekiston iftixori”, Abbos Atoyev “O‘zbekiston Respublikasida xizmat ko‘rsatgan sportchi” faxriy unvonlari bilan taqdirlandi.

London Olimpiadasi chempioni Artur Taymazov yurtimizning sport sohasidagi shon-shuhratini yuksaltirish ishiga qo‘shgan ulkan hissasi, Olimpiada o‘yinlarida yuksak natijalarga erishgani uchun “El-yurt hurmati” ordeni bilan mukofotlandi. Davlatimiz Birinchi rahbari I.A. Karimov tomonidan Artur Taymazovga mashhur sportchimizning O‘zbekiston bayrog‘ini baland tutib turgan oltin suvi yuritilgan haykalchasi taqdim etilgan edi.

O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 2013 yil 25 fevraldagi “O‘zbekiston sportchilarini 2016 yilda Rio-de-Janeyro shahrida (Braziliya) bo‘lib o‘tadigan XXXI yozgi Olimpiyada va XV Paralimpiya o‘yinlariga tayyorgarligi to‘g‘risida”gi qarori muhim dasturilamal bo‘lib xizmat qildi.

XXXI yozgi Olimpiya o‘yinlari 2016 yil 5 - 21 avgust kunlari Rio-de-Janeyro shahrida (Braziliya) bo‘lib o‘tdi. Rio-2016 Olimpiadasida O‘zbekiston boks terma jamoasi 3 ta oltin, 2 ta kumush va 2 ta bronza medallar bilan umumjamoa hisobida 1-o‘rinni egalladi. O‘zbekistonlik bokschi Hasanboy Do‘smatov esa texnikasi eng yuqori bo‘lgan bokschiga beriladigan “Vel Barker Kubogi” taqdim etildi va mazkur sovrinni qo‘lga kiritgan birinchi O‘zbekistonlik bokschi bo‘ldi. “Vel Barker Kubogi” 1920 yilda Xalqaro yarimprofessional boks assotsiatsiyasi tomonidan ta’sis etilgan bo‘lib, 1936 yildan buyon Olimpiada o‘yinlarida texnikasi eng yuqori bo‘lgan bokschiga beriladigan mukofotdir.

O‘zbekiston sportchisi Ruslan Nurudinov og‘ir atletikaning 105 kg vazni bo‘yicha jami 431 kg og‘irlikni yengib, Olimpiada chempioni bo‘ldi va yangi olimpiya rekordini o‘rnatdi.

XXXI yozgi Olimpiya o‘yinlarida O‘zbekiston terma jamoasi 4 ta oltin, 2 ta kumush va 7 ta bronza medallari bilan umumjamoa hisobida 207 davlat orasida 21-o‘rinni egalladi (10-12 jadvallar). Ushbu natijalar bo‘yicha O‘zbekiston Osiyo mamlakatlari orasida 4-o‘rinni, MDH davlatlari orasida 2-o‘rinni, Markaziy Osiyo davlatlari orasida 1-o‘rinni egalladi.

Mamlakatimizda jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish, yoshlar o‘rtasida olimpiya harakatini targ‘ib etishdagi faol ishtiroki, Rio-de-Janeyro shahrida (Braziliya) bo‘lib o‘tgan XXXI yozgi Olimpiya o‘yinlaridagi yuksak sport mahorati va mardligi, xalqaro spor maydonlarida O‘zbekistonning nufuzi va obro‘-e’tborini oshirishga qo‘shgan katta hissasi uchun hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 12 iyuldagi PQ-2558-sonli qaroriga muvofiq g‘olib sportchilar pul mukofoti bilan taqdirlandilar.

O‘zbekiston sportchilari qishki Olimpiya o‘yinlarida. O‘zbekiston Respublikasi terma jamoasi qishki Olimpiya o‘yinlarida ilk bor 1994 yildan boshlab ishtirok etgan.

XVII qishki Olimpiya o‘yinlari 1994 yil 12-27-fevral kunlari Lillexammer shahrida (Norvegiya) bo‘lib o‘tgan. Bu Olimpiya o‘yinlariga 67 davlatdan 1923 nafar sportchi tashrif buyurgan. Mazkur qishki Olimpiya o‘yinlarida O‘zbekiston sportchisi Lina Cheryazova fristayl bo‘yicha Olimpiyada chempioni bo‘lib, oltin medalni qo‘lga kiritgan. O‘zbekiston terma jamoasi umumjamoa hisobida 67 mamlakat orasida 14-o‘rinni egallagan (6-jadval).

XVIII qishki Olimpiya o‘yinlari 1998 yil 7-22-fevral kunlari Nagano shahrida (Yaponiya) bo‘lib o‘tgan. Naganoga jahonning 72 mamlakatidan kelgan 2302 nafar sportrchi 14 ta qishki sport turi bo‘yicha 68 ta medallar komplekti uchun kurashgan. O‘zbekiston milliy olimpiya terma jamoasi sportchilaridan musobaqalarda Lina Cheryazova (fristayl) - 13-o‘rin, Tatyana Malinina (figurali uchish) - 8-o‘rin, Roman Skornyakov (figurali uchish) - 19-o‘rin, Komil O‘rinboev (tog‘ chang‘isi sporti) - 29-o‘rinni egallaganlar.

XIX qishki Olimpiya o‘yinlari 2002 yil 8-24-fevral kunlari Solt-Leyk-Siti shahrida (AQSH) bo‘lib o‘tgan. Mazkur Olimpiyadada ishtirok etish uchun 77 mamlakatdan 2399 nafar sportchi tashrif buyurgan. Sportchilar sportning 15 turi bo‘yicha 78 ta medallar komplekti uchun musobaqalarda qatnashgan.

O‘zbekiston terma jamoasi tarkibiga 6 nafar sportchi kirgan: Kamil Urunbayev va Elmira Urunbayeva (tog‘ chang‘isi); Tatyana Malinina, Roman Skornyakov, Natalya Ponomaryova va Evgeniy Sviridov (figurali uchish).

Olimpiya o‘yinlari musobaqalarida K. Urunbayev 79 nafar sportchi orasida 36-o‘rinni, E. Urunbayeva – 32 o‘rinni, R. Skornyakov 29 nafar sportchi orasida 19-o‘rinni, N. Ponomaryova va E. Sviridov 18-o‘rinni egallaganlar. T. Malinina 13-o‘rin egallagan edi, biroq tibbiy komissiya tomonidan gripp sababli musobaqalardan chetlatilgan.

XX qishki Olimpiada o‘yinlari 2006-yil 10-28 fevral kunlari Turin shahrida (Italiya) o‘tkazilgan. Unda 85 mamlakatdan kelgan 2600 dan ziyod sportchi qishki sportining 15 turi bo‘yicha o‘zaro bellashgan. O‘zbekistondan tog‘ chang‘i sportida Kay-

6-jadval

O‘zbekiston sportchilarining Osiyo o‘yinlaridagi ishtiroki

O‘yin	Yil	Shahar (Mamlakat)	Tarkib soni	Jami medal	oltin	kum	bron	O‘rin
XII	1994	Xirosima (Yaponiya)	135	42	11	12	19	**5**
XIII	1998	Bangkok (Tailand)	168	44	6	23	15	**10**
XIV	2002	Pusan (Janubiy Koreya)	175	51	15	12	24	**5**
XV	2006	Doha (Qatar)	250	39	11	14	14	**8**
XVI	2010	Guanjou (Xitoy)	220	56	11	22	23	**8**
XVII	2014	Incheon (Janubiy Koreya)	228	44	9	14	21	**11**

rat Ermetov, figurali uchishda yakkalik musobaqalarida Anastasiya Gimazetdinova, juftlikda esa Marina Aganina va Artyom Knyazev qatnashganlar. Qishki Olimpiya o‘yinlari tarixida ilk bor O‘zbekiston vakili Yevgeniy Roxin figurali uchish musobaqalarida hakamlik qilgan.

XXI qishki Olimpiada o‘yinlari 2010 yil 12-28 fevral kunlari Vankuver shahrida (Kanada) o‘tkazilgan. Olimpiya o‘yinlarida 80 ta mamlakatdan 5500 nafarga yaqin sportchilar qatnashgan. Ular 15 ta qishki sport turlari bo‘yicha musobaqalarda medallar uchun kurash olib borganlar.

O‘zbekistondan 3 nafar sportchi: tog‘ chang‘isi sporti bo‘yicha Kseniya Grigoryeva va Oleg Shamayev, konkida figurali uchish bo‘yicha Anastasiya Gimazetdinova ishtirok etgan.

XXII qishki Olimpiada o‘yinlari 2014 yil 10-26 fevral kunlari Sochi shahrida (Rossiya) o‘tkazilgan. Olimpiya o‘yinlarida O‘zbekistondan uch nafar sportchi qatnashgan - Kseniya Grigoryeva va Artyom Voronov (tog‘ chang‘isi sporti), Misha Ge (muz ustida konkida figurali uchish).

O‘zbekiston sportchilari Osiyo o‘yinlarida. Osiyo qit’asida eng yirik va ommaviy musobaqalardan biri – Osiyo o‘yinlari bo‘lib, O‘zbekiston Respublikasi mustaqillik davrida Osiyo o‘yinlarida ishtirok etish huquqiga ega bo‘lgan.

XII yozgi Osiyo o‘yinlari 1994 yil Xirosima shahrida (Yaponiya) bo‘lib o‘tgan. Bu Osiyo o‘yinlarida 7300 nafar sportchilar 34 ta sport turi bo‘yicha musobaqalarda qatnashgan va 337 ta medallar komplekti uchun kurash olib borilgan. O‘zbekiston sportchilari Osiyo o‘yinlarida ilk bor qatnashib, umumjamoa hisobida 42 ta mamlakat ichida 5-o‘rinni egallagan. O‘zbekiston sportchilari musobaqalarda jami 40 ta – 10 ta oltin, 11 ta kumush, 19 ta bronza medallar olgan.

XIII yozgi Osiyo o‘yinlari 1998 yil 6-20 dekabr kunlari Bangkok shahrida (Tailand) o‘tkazilgan. O‘yinlarda 41 ta mamlakatlardan 6554 sportchi qatnashgan. O‘yinlarda 44 ta sport turi bo‘yicha o‘tkazilgan musobaqalarda sportchilar 379 ta oltin, kumush va 478 ta bronza medallari uchun kurash olib bordilar. Respublikamiz sportchilari Bangkokda o‘tkazilgan XIII Osiyo o‘yinlarida O‘zbekiston terma jamoasi qit’aning 41 mamlakatlari orasida 10-o‘rinni egallagan (40 ta – 6 ta oltin, 22 ta kumush, 12 ta bronza medallar olgan).

XIV yozgi Osiyo o‘yinlari Pusan shahrida (Janubiy Koreya) 2002 yil 29 sentabr – 14 oktabr kunlari o‘tkazilgan. O‘yinlarda Osiyo qit’asining 44 mamlakatlaridan 7711 nafar sportchilar ishtirok etgan. Musobaqalar 38 sport turi bo‘yicha 419 ta medallar komplekti uchun olib borilgan. Osiyo o‘yinlarida O‘zbekiston terma jamoasi jami 51 ta – 15 ta oltin, 12 ta kumush, 24 ta bronza medallar olgan va qit’aning 44 mamlakatlari orasida 5-o‘rinni egallagan.

XV yozgi Osiyo o‘yinlari Doha shahrida (Qatar) 2006 yil 1-15 dekabr kunlari

o‘tkazilgan. O‘yinlarda 9520 nafar sportchilar qatnashgan. Musobaqalarda 39 sport turlari bo‘yicha 424 medallar komplekti uchun bo‘lib o‘tgan. O‘yinlarda O‘zbekiston terma jamoasi jami 40 ta – 11 ta oltin, 14 ta kumush, 15 ta bronza medallar bilan 7-o‘rinni egallagan.

XVI yozgi Osiyo o‘yinlari 2010 yil 12-27 noyabr kunlari Guanjou (Xitoy). O‘yinlarda 45 ta mamlakatdan 9704 sportchi ishtirok etgan. Bu Osiyo o‘yinlarida O‘zbekiston terma jamoasi jami 56 ta – 11 ta oltin, 22 ta kumush, 23 ta bronza medallar olgan va qit’aning 45 mamlakatlari orasida 8-o‘rinni egallagan.

XVII yozgi Osiyo o‘yinlari 2014 yil 19 sentabr - 4 oktabr kunlari Inchxon shahrida (Janubiy Koreya) o‘tkazilgan.

O‘yinlarda 45 ta mamlakatdan 9700 sportchi ishtirok etgan. O‘yinlarda O‘zbekiston terma jamoasi jami 44 ta – 9 ta oltin, 14 ta kumush, 21 ta bronza medallar bilan 11-o‘rinni egallagan (6-jadval).

Xulosa.

Mustaqil O‘zbekistonda olimpiya harakatining tashkiliy tuzilmalari shakllandi.

O‘zbekiston Respublikasi sportchilari Olimpiya o‘yinlari va xalqaro sport musobaqalarida mustaqil jamoa sifatida qatnashish huquqiga ega bo‘ldi.

O'zbekiston Respublikasi mustaqil davlat sifatida xalqaro sport harakatida munosib o'rin egallashga bor imkoniyatlarini namoyon etib kelmoqda.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston sportchilari ko‘pgina nufuzli xalqaro sport musobaqalarida, Olimpiya, Osiyo, Paralimpiya o‘yinlarida faol ishtirok etib, yuksak natijalarga erishdilar.

O‘zbekiston Respublikasida olimpizm, olimpiya ta’limi va olimpiya sport turlarini targ‘ibot qilish bo‘yicha markazlar tuzildi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Olimpiya bilimlari asoslari. O‘quv qo‘llanma. T.:«Sharq», 2002.
2. Niyozov I. Olimpiya sport o‘yinlari. Uslubiy qo‘llanma. T.: 2006.
3. Eshnazarov J. Jismoniy madaniyat tarixi va boshqarish. Darslik. T.: 2008
4. Ernazarov E. Olimpiada – jahon sporti bayrami. Ommabop risola. T.: 2008.
5. Djalilova L.A. Jismoniy tarbiya va olimpiya harakati tarixi. Darslik.T.: 2017.
6. Djalilova L.A. Olimpiya bilimlari asoslari. Darslik.T.: 2018.
7. Djalilova L.A. Olimpiya ta’limi asoslari. Darslik.T.: 2018.
8. Djalilova L.A. Olimpiya harakati tarixi. Darslik.T.: 2018.